

En llat. el concepte “tou, que cedeix fàcilment a la pressió” (*DIEC*_I, 1995) s’expressava amb l’adj. MÖLLIS (ac. MÖLLEM), que s’oposava a DŪRUS i que és l’origen del cat. *moll* (s. XIII; var. *m[o]ll* 165, *m[ɔ]ll* 9, 13, alg. *mol* 85, per despalatalització de la [ʎ] final com *gal* ‘gall’, dim. *mollet* 159), cognat de l’it. *molle*, fr. *mou*; el mot s’associa a la terra, quan ha plogut 75, 82, 83 (també en val.), al pa 75, a un matalàs 83. Des del cat. ant., va rebre la competència de *blan*, del llat. BLANDUS, amb simplificació del grup -ND- > -n- (com MANDARE > *manar*), convertit, en una part del cat., en *bla* a partir del femení *blana* (15, 41, 72), prenent per model parelles com *plana-pla*, *germana-germà*, etc.; el significat de BLANDUS era de ‘tendre, falaguer, acaroador’, que apareix en cat. amb aquest sentit figurat (“blanes paraules”), però també amb el físic (“blans llits”, Llull), oposat a *dur* (*dur* 3, 165, *durt* 3, *du* 95, 187, *dura* 14; *gord* 15, *gurd* 11; *fort* 82; *rustit* 82) (“El *blan* tenc per molt dur”, Jordi de Sant Jordi); var. *blanet*, dim. probablement lexicalitzat en val.; rib. *bllano* 87, 94, amb una final mantinguda i palatalització de la lateral del grup -bl-, com passa en aquest dialecte (cf. *bllau*). Els contextos es refereixen a “l’herba humida del dematí” 41, a “terreny humit” 69, al pa 82, a persones 15, a “una persona que sempre diu amén” 74.

Els altres geosinònims són resultat d’un canvi semàntic. *Tou* deriva de TOFUS ‘turo, pedra calcària, esponjosa’, que va passar a ‘buit’ (cf. *tou* 7, 142, dial. ‘rusc d’abelles’, fet d’un tronc buidat, s. XIV, cf. *PALDC*, VI, mapa 943), a ‘esponjós’ i a ‘blan’ (s. XVIII; var.: *t[ɔ]u*, per diferenciació de les vocals velars; *tovo* 87, 100 (cf. *f. tova* 40, 48, 86, 118), *tuevo* 178, var. aragonesitzants; *t[ɛ]u*, var. de *tou*, a través d’una articulació **t[ə]u*, com *vou* (< VÖCE) > *v[ə]u* > *veu* (Veny, 2002 b: 28-29); el mot presenta col·locacions amb el pa 15, el terra 15, un tipus de boira baixa 41. *Flonjo* (s. XIX) és d’origen incert, però podria procedir del llat. tardà FŪNGĬDUS ‘esponjós’, der. de FUNGUS ‘bolet’ encreuat amb *fluix*; var. *fl[ɔ]njo* 41, 56, 60;

fl[ɔ]nge 64, *f[ɔ]nge* 54, potser per una tendència del cat. central a obrir la vocal tònica inicial [o], com *cr[ɔ]sta*, *r[ɔ]ig*, etc. (cf. Coromines, 1971: 189-195); pot aplicar-se a un matalàs 37. *Moix* (pron. *muix*, referit al pa) provindria, com l’oc. *mois*, probablement de MŪSTEUS ‘mústec’ (*DCVB*), o bé seria un mot expressiu, aplicat inicialment al gat a través d’alguna de les seves característiques (flongesa, ensopiment) (*DECat*). *Mofle* 10, 19 (var. *mufle* 6, 8, associat al llit) és un manlleu a l’oc. *mofle* ‘tendre, inflat, esponjós’ (Alibert). *Tendre* 10, 92, 171, 181 és resultat d’una epèntesi de dental en l’ant. i dial. *tenre* 18, 99 (< llat. TĒNERUM), amb la var. aragonesitzant *tenro* 89, 93; el mot llat. al·ludia sovint a una edat juvenil, present en frases del cat. ant. com “donzella *tendra* de 14 anys” (Tirant), o s’oposava a ‘dur’, “poylls *tendres*” (Eiximenis), a voltes emprat translaticciament en usos dial. *lluna tendra*; el mot s’associa sobretot amb el pa 10, 89, 92, 181. Per a més informació sobre aquests mots, cf. *PALDC*, V, mapa 702.

Fluix 74, 75, 82, 107 prové de FLUXUS ‘fluid, fluix’ (de FLUĒRE ‘fluir’). *Fofò* (s. XIX) 55 és d’origen expressiu.

Esblamat 95, segona resposta al *Qüestionari*, que es refereix especialment al pa, és el part. de *esblamar* ‘abrusar, consumir-se el foc’, amb extensió de significat.

Diacrònicament, *moll* és el mot més fidel semànticament al llat. (MÖLLIS), acompanyat en cat. ant. de *blan*, *bla*. Seguiran més tard altres mots que són resultat d’una evolució semàntica (*tou*, *tendre*, *moix*) o d’una interferència amb l’oc. (*mofle*).

Des d’un angle geogràfic, l’arcaic *moll*, com *blan*, s’estén pel val., el bal. i l’alg. (aquest només amb *moll*), una mostra més dels paral·lelismes entre aquests dialectes per raons d’arcaisme (Veny, 1958-1960); *tou* cobreix tot el Principat i *moix* té prou extensió en ross. Són mots normatius *bla*, *moll*, *tou*, *flonjo*, des del *DG*_I, 1932.